

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Ivreivrando. Titvlvs XXIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

honeste conversationis esse credebant, personam illius multipliciter commendantes.

CAP. XVI.

I, pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneum, cum idoneus presumatur.

Idem a Archidiacono & Praeposito Mediolani. **D**atum a archidiacono Mediolani. dedimus in mandatis, ut C. scholarem a Presbytero sancti Victoris in clericum ejusdem ecclesiae recipi faceret, & in fratrem: e & infra. Sed Presbyter memoratus Archidiaconi declinans examen, asseruit, quod nequaquam sufficiebant duobus clericis facultates ecclesiae memoratae, adiciens, quod praedictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiae beneficium obtinendum: & infra. Causam vobis duximus committendam ita, ut ex illa clausula, scilicet si persona fuerit idonea, quae nostro scripto reperitur inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur: cum prima facie praesumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur.

DE IVREIVRANDO. TITVLVS XXIV.

CAP. I.

*A*gi potest ad relaxationem juramenti, cuius implementum turpitudinem continet ex parte suscipientis. h. d. quod ad intellectum, & est casus notabilis. Abbas.

Gregorius III. d. universi Christiani.

Ex administrationis: e & f. Mandamus, quatenus creditores ad juramenta super usuris sibi solvendis praestita, relaxanda sub contradicte abb. ob. ecclesiastica districtione cogatis.

CAP. II.

*N*on valet juramentum praestitum a prelato de non repetendis rebus ecclesiae. Vel sic: A juramento meticulo fit absolutio per iudicem ecclesiasticum.

Gregorius in Registro. f

Pervenit ad nos g. Laudicen. Episcopus ab Ar. comite rebus suis spoliatus, & jurare compulsus, quod non repeteret sic ablata. Cognita igitur contumelia, valde doluimus: asserentes ipsam Episcopum nullius juramenti vinculis super hoc posse constringi: quem tamen absolvimus, quia nefandissima coactione juravit.

CAP. III.

*N*on deierat, qui juramenti implementum in melius commutat. Et non astringitur qui juramento ad implendum, quod juravit si ab alia parte non impletur, cuius respectu praestitum juramentum.

Idem regi Francorum.

Pervenit h. ad nos [i & f.] Non enim propositum aut promissum infringit, qui in melius illud commutat. Nec tu ei, etiam si promissum tuum juramento, vel fidei obligatione interposita, conditione firmasset, ali- quatenus teneris, si constat eum conditioni minime paruisse.

[i. Quod cum iam pridem ad partes Alcornie, &c.]

a Archiepiscopo. b Ex hoc Dec. collige, quemlibet praesumi bonum, de quo art. praeter Fel. vide Alex. cons. 127. inc. Salvatoris. in 3. volum. c. vide Angelum. d. In duobus vetustissimis, nonus: in ceteris 3. habetur. in uno octavus. quod rectius videtur. Hoc capit. inordinat & praepostere sequentibus est propositum, cum sit ex sec. compil. sequentia ex i. c. Ca. 4. eod. tit. in 2. compil. f. alex. Registro Gregorii. g. Ca. 9. eod. tit. in 1. compil. & post. conc. Lat. sub Alex. III. p. 17. c. 7. h. Ca. 10. eod. tit. in 1. compil. sed nos, hoc c. dicit Ant. August. se invenire in reg. B. Gregor. vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & q. 88. art. 2. & 12.

CAP. IV.

*P*enitur forma juramenti septem cap. continens, secundum quod jurant Papa Episcopi: sed hodie omnes recipientes dignitatem a Papa sibi jurant. hoc fit pro summario & divisione.

Idem Petro Subdiacono.

EGO a. N. Episcopus ab hac hora in antea fidelis ero sancto b. Petro, sanctaeque Romanae ecclesiae, dominoque meo Papa C. ejusque successoribus canonicis intransibus. Non ero neque c. in consilio, neque in facto, ut vitam perdat aut membrum d. vel capiatur mala captione. Consilium, quod mihi aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabit, ad ejus e. damnum, nulli pandam: Papatum sanctae Romanae ecclesiae & regulas sanctorum patrum adiutor ero ad defendendum, & retinendum (salvo ordine meo) contra omnes homines. Vocatus ad synodum veniam: nisi praepeditus fuero canonica praepeditione. Legatum Apostoli. sed quem certum esse cognovero, in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo.

Limina Apostolorum singulis annis aut per me, aut per certum nuncium visitabo: nisi eorum absolvat f. licentia. Sic me Deus adjuvet, & haec sancta evangelia. g.

CAP. V.

*N*on tenetur clericus Episcopo suo obedientia juramentum praestare, nisi ratione administrationis sibi concessa.

Vrbanus Papa.

Nullus Episcopus clericos suos (nisi forte, quibus) ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio) sibi jurare compellat.

CAP. VI.

*Q*ui se obligavit ad usuras solvendas, solvere non cogitur, nisi juraverit: quo casu cogitur, sed repeteri.

Alexander III. Episcopo Vigilien.

Debitores i. ad solvendas usuras, in quibus se obligaverint, cogendi sunt domino reddere juramentum. Et cum usurae soluta fuerint, creditores ad eas restituendas sunt ecclesiastica severitate (si necesse fuerit) compellendi.

CAP. VII.

*D*ebitor, qui juravit creditori nullam gravamen super re praerata inferre, donec solverit debitum, non auditur repeteri pignus, volendo compensare fructus in forma: sed debet prius debitum regulariter solvere, & deinde rem cum fructibus inde perceptis restituere. h. d. & est casus not.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo, & eius successoribus.

Ad nostram novitatis audientiam pervenisse, & quod cum P. quibusdam hominibus certam summam pecuniae mutuasset, quasdam ab eis possessiones & redditus recepit in pignore, ipsos juramenti religione obstringens, quod super illis, donec solverent sibi pecuniam, nullam ei gravamen inferrent. Licet autem de possessionibus illis & redditibus nondum sortem deductis expensis, receperit h. tu tamen frater Archiepiscopo eum propter hoc excommunicationis vinculo affinxisti: [i & infra.] Ideoque mandamus, quatenus recepta a praefato P. sufficienti cautione, quod vestro debeat parere mandato, absolutis eundem. Deinde debitorum ejus, qui praedictas possessiones & redditus contra juramentum subtraxisse dicuntur, si ita est no, eos

a Ca. 10. eod. tit. in 1. compil. b. al. beato. c. dicto, pignus abest. d. Quod app. membri veniat, Barto. in l. 2. ff. de pub. iud. Auth. sed non iur. C. de ser. v. iugit. & sp. dist. e. singula. e. canon. f. al. absolutus. g. Sancta Dei. h. Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. i. Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. & post. concil. Lat. 3. p. 18. c. 4. k. Ca. 3. eod. tit. in 1. comp. l. und. Li. cum not. C. de fruct. & lit. exp. m. In Cod. Barb. de ira est, per consuetudinem ecclesiasticam cogitur.

ecclesiastica

ecclesiastica censura cogatis, ut hæc restituant, nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persolvatur. Cum autem ei pecunia, sicut juraverunt, persolverint: vos ipsum ad restituendum, quicquid (deductis expensis) ultra forem recepisse constiterit, inducere studeatis: & si commonitus non fuerit in eandem excommunicationis sententiam reducatu eundem.

[1 Exinde vobis literas nostras cogimus destinare, præsertim cum ille sicut asserit, forte sua velit esse contentus.]

CAP. VIII.

Si juramentum per metum extortum servari potest sine interitu status æterni, servandum est: ecclesiastamen Romana consuevit à tali juramento absolvere.

Idem Senn. Archiepiscopo.

Si verò a aliquis quinquam gravissimo metu sub religione juramenti, suum jus restitute coegerit, ipsamque sibi retinuerit, quia nos consulere voluisti, an alter eorum vel neuter id habere debeat: Duximus tibi respondendum, quòd non est tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur. verum aliquando in Rom. eccl. à pluribus præ. n. factum esse recolitur, quòd clerici, qui coacti ministerium ecclesiæ abjuraverunt, de juramento absolutionis beneficium meruerunt, & ad coëccendatam iniquitatem eorum, qui ecclesiasticos viros ad præstandum illud compulerant, permitti sunt in eadem ecclesiâ ministrare.

CAP. IX.

Monachi pro debitis monasterii jurant stare in obsequio, & fidei, qui juraverunt creatorem indennem servare, juramenta servari coguntur.

Idem b Sardinensibus Episcopis.

Ex rescripto e, quod nobis est præsentatum, innouit Abbatem Tremem. cum Petro super summa octo milium solidorum taliter convenisse: & infra. Super hæc prædictus Abbas quosdam ex monachis obfides dedit, qui de observanda conventionione juraverunt, ut si ipsi deficerent, alii monachi loco eorum in obsequio ponerentur. Insuper si fides dicti monachi non fervaret, Abbas dedit eidem V. d. & ejus uxorem fidejussores: qui similiter fidem præstitisse dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam Abbatem, quam monachos, quam V. & uxorem ipsius monere curetis, ut sicut jurarunt, eandem conventionionem faciant adimpleri, alioquin Abbati & monachis ingressum interdictatis ecclesiæ: & in terra præfati V. & uxoris ejusdem usque ad dignam satisfactionem inhi-beatis divina officia celebrari.

CAP. X.

Prætor est & ab ea ecclesiâ removendus, qui non necessitate, sed voluntate venit contra licitum juramentum.

Idem Landon. [& Vigorien. Episcopis.]

Verelam e R. canonici Linconien. accepimus, quòd cum V. clericus ei duos bisantios nomine ecclesiæ de statera se annuatim soluturum interposito firmitate firmasset, per biennium ab hujusmodi pensionis solutione cessavit. Quoniam igitur non merentur ecclesiæ regere, qui sunt crimine perjurii irretiti, mandamus, quatenus si vobis constiterit memoratum V. contra juramentum suum non necessitate, sed voluntate ab ejusdem pensionis solutione cessasse,

a Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. & post conc. p. 17. & ca. 1. vide e. ad audientiam. supra. b Sardin. & Cabillon. Episc. c Ca. 6. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. sub Alex. III. p. 17. c. 3. d. al. Gal. n. e. Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. sub Alex. III. part. 7. c. 3. Vide Cosset. sing. 93. lit. E. in verbo Emplenteia. f cessare.

ipsum à præscripta ecclesiâ removentes, ea præfata R. restitueret minimè differatis.

CAP. XI.

Si præsentatus jurat presentari de antiquo censu augendo, & postea contrarium jurat instituenti, valet secundum & non primum, tam men ab ecclesiâ removetur.

Lucius III. Norwicen. Episcopo.

Tua nos duxit fraternitas a consulendos, cui standum sit juramento cum clerici è religiosi jurisjurandi religione constringunt ad majorem solito pensionem solvendam, vel præstandam aliquid beneficii præter solitam pensionem: cum autem instituantur ab Episcopis, jurant, quòd antiquam pensionem & solitam non augebunt. Tua igitur consul. breviter b respondemus, quòd cum posterius juramentum ratione & Lateranensis concilii e auctoritate juretur, primo præjudicat, quòd de cupiditate processit. Cæterum justum est, ut clerici pro perjurio, quòd vitare non possunt, ab ecclesiis excludantur.

CAP. XII.

Episcopi de perjurio gravius, quam alii sunt puniendi. h. d.

Urbanus III. Archiepisc. Pisan.

Cum d quidam [1 & 7.] Consul. t. t. r. quòd in Episcopos qui suum transgressi sunt juramentum, est tanto gravius vindicandum, quanto majori præminent dignitate, & eorum exemplo facilius alii poterant ad similia provocari.

[1 Episcopi Sardinie sicut nobis est ex tua parte propositum, quibusdam pecuniam sicut tenebantur, juramento adstricti non solverunt: & quidam Episcopus ipsius terra in die dedicationis ecclesiæ ordines, cum dies ille ad hoc institutus non fuerit, celebraverit: & quidam etiam juraverunt aliquando quòd fratri vel forori, patri aut matri loqui non debeant, aut quodlibet eis subsidium ministrare à nobis quòd de hujusmodi faciendum sit, tua f. requisivit. Nos igitur.]

Illicitum est juramentum de non præbendo subsidium conjugulo. hoc dicit.

Illi verò e, qui jurant non loqui patri vel matri, forori, vel fratri, aut eis humanitatis subsidium non exhibere: absolvendi sunt ab illius observantia juramenti, cum illicitum sit, & contrarium rationi: injuncta tamen eis de hoc, quòd malè juraverant, poenitentia competentè.

CAP. XIII.

Non valet juramentum monachi claustrum abjurantis: & sibi de hoc gravi poenitentia imponitur.

Idem.

Sicut f ex literis tue discretionis cognovimus R. prior monasterii tui iracundia calore succensus, juramento firmavit, quòd in claustrum ejusdem monasterii, quo se vinculo professionis adstrinxit, non esset cum G. monacho ulterius moraturus: [1 & 7.] Respondemus, quòd non licuit monacho supradicto temerarium g juramentum facere, maxime cum fidem professionis frangeret, & stabilitatis suæ propositum evacuet. Ideoque circa eum tua sollicitudo provideat, quòd talis ei poenitentia injungatur, ut alius quilibet exemplo ejus deterretur, simile aliquid facere pertimescat: ipse verò in claustrum, quòd licitè abjurare non potuit, cum stabilitate perpetua, suam poenitentiam exequatur.

[1 Quarens ergo tibi quid super hoc circa eundem monachum sit agendum.]

CAP. XIV.

Vasallus, qui juravit prelato, successoribus jurare non cogitur.

a Ca. 2. eod. tit. in 2. comp. b taliter. c Conc. Lat. sub Alex. III. c. 7. 4. prohibemus. Habes infr. de cons. c. prohibemus. d Ca. 11. eod. tit. in 1. comp. e Vide Sotum lib. 2. de just. f Ca. eod. tit. in 2. comp. g Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & Sot. l. 2. de just. & jure. q. 1. art. 7.

Clemens III. VII. a Regi Suebia.

Veritatis b amica simplicitas : [1 & 7.] Responde- mus, ut haeredes tui, qui nobis vel alicui successo- rum nostrorum juraverint, aliis jurare minime compellantur : catholicis tamen successoribus nostris, qui pro tempore fuerint, & homagii e & fidelitatis puritatem, nihilominus ac si jurassent, omni tempore teneantur absque tergiversatione aliqua fideliter observare.

[1 Nullis verborum fallacis, nullis appetit ambiguitatum involvitur offuscari. Ea propter fili charissime in Domino, audito quod in magnitudine tua praesentia questio mota fuerit, utrum ex tenore nostri scripti colligeretur quod singuli tuorum haeredum singula nostris successoribus fidelitatem prestare debeant & hominii juramentum. Intellecta etiam expressione vel expositione dil. si. n. A. tit. S. crucis in Hierusalem & P. tituli S. Laurentii in Damasco Presbyterorum cardin. sed. Apost. de qua ad nos fuit sub sigillorum suorum testificatione transmissa : a sano intellectu eorum volumus aliquatenus dissentire, serenitate regis duximus intemendum, quod cum intentio nostra non sit ut intolerabile tibi sit tuum, haeredibus imponere, taliter in hoc articulo tibi.]

CAP. XV.

A juramento per metum extorto ecclesia solet absolvere : & ejus transgressores, ut peccantes mortaliter non puniuntur.

Coclestinus III. d. Brundisensis Episcopo.

Verum e in ea quaestione, quae quinto loco ponitur, an a sacramento vinculo absolvantur, qui istud inviti pro vita & rebus servandis fecerunt : nihil aliud arbitramur, quod in quod antecessores nostri Rom. pont. arbitrati fuisse noscuntur, qui tales a juramenti nexibus abolverunt. Caterum, ut agatur consultius, & auferatur materia f dejerandi, non eis ita expresse dicatur, ut juramenta non servent : sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali crimine puniendi.

CAP. XVI.

Si is, cujus mandato stare juravit, aliquid tibi praecipit contra juramentum per me prius licite factum, illud servare non teneor. hoc dicit, inharendo verbo litera.

Innocentius III. g. H. & S. & Mercuribus Venetis.

Veniens h ad praesentiam nostram A. nobis exposuit, quod olim cum M. Maurien. 7 alternatim convicia ingerendo certavit : propter quod cum graves inimicitias incurrisset, quidam, qui partis utriusque amatores extiterant, suggererunt praedicto A. ut in satisfactione injuriarum vestro juraret obedire mandatis. Cumque idem k non crederet se tale quid commississe, propter quod ei aliquod grave deberet imponi, juramentumque illud sub tali confidentia praestitisset, ipsi sub juramenti debito praecipitis, ut nunquam curiam Ducis intraret, nisi cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur. [1 & 7.] Verum quia idem A. qui dicti Ducis est consiliarius, & in jure suo multis ecclesiis, quarum est advocatus, ex promisso tenetur adesse, nequaquam taliter jurasset, si mandatum illud sibi contrarium praescivisset : noveritis nos Patriarchae Granden. mandasse, ut si mandatum priori juramento licite facto repugnet, ipsum auctoritate nostra denunciaret non servandum. l

[1 Aut nisi per nobilem virum R. comitem & H. Mawroten, qui absentesse dicuntur, ipsum contingeret relaxari.]

a al. Guilelmo. b Ca. 5. eod. tit. in 2. compil. c al. hominis etiam fidelitatem puritatem, &c. d al. Brundisens. Archiep. e Pari. e. cum non ab homine. sup. de jud. & c. 6. eod. tit. in 2. compil. f Perjurandi. g Henrico Vitali & Leonardo Marco Mawroten. h Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. i Mawroten. k Cumq. idem Anon. credens se tale, &c. l observandum.

CAP. XVII.

Qui juravit ecclesiam defendere, & requisitus sine justa causa, casus, perjurus est, nec eum defendit appellatus.

Idem magistro Apollinari.

Revi quisitatus a e quaestione, utrum ille, qui juravit alicuius ecclesiae servare ac pro posse defendere juramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub juramenti debito requisitus duxerit appellandam, perjurii reatum incurrat. Respondemus, quod in hoc articulo appellandam a perjurio talis appell. non excusat, imo (nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit ecclesiae subvenire) culpa perjurii potius irretitur.

CAP. XVIII.

Jurans scienter illicitum, non indiget absolutioe, sed tenetur illud non observare. Si vero juravit ignoranter, debet illud observare, si aliquo licito modo est observabile. Si autem juravit licitum, quod putabat illicitum, debet observari juramentum, sed de animo depravato ager poenitentiam.

Idem illustri Regi Aragonia.

Quanto personam b tuam : [1 & 7.] Quidam consiliarii tui (imò potius deceptores) tuum animum induxerunt, ut jurares irrequisito assensu populi usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quae tamen circa mortem ejus fuerat legitime ponderata defraudata. Cum autem adeo sit deminuta & minoris valoris effecta, quod grave propter hoc scandalum in populo generatur, tu quod egeras e indif. retē cupiens revocare, ac necessitati populi satisfacere, ab observacione juramenti praedicti postulasti suppliciter a nobis absolvi. Super quo diligens indagator potuisset facile inveni, quod non tam erat absolutio necessaria, quam interpretatio requirenda : quoniam cum juramentum fecisti, monetam aut falsam aut legitimam esse credebas. Si falsam, juramentum fuisse illicitum, & nullatenus observandum, & pro eo esset tibi poenitentia injungenda : cum juramentum non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum. Si vero legitimum esse credebas, juramentum licitum fuit & usque quaque servandum. Et ut irreprehensibiliter observetur consulimus & mandamus, ut reprobanda moneta, quae a legitimo pondere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reduces, secundum eum statum, quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta, quae ab illo statu falsata non fuerat, cum ea poterit expendatur : per quod & dispendium vitari poterit, & juramentum servari. Veruntamen si monetam ipsam in praestacione juramenti credebas a legitimo pondere deminutam, & tua super hoc conscientia te remordeat, tuum humiliter confitere peccatum, & satisfactionem injunctam tibi pro illicito juramento studeas adimplere.

[1 Inter alios Christianos principes sinceriori charitate diligimus, tanto serenitati regia diligentiori sollicitudine volumus praecavere, ne quid ei, quod absit, imminuat, quod vel in periculum animae tuae aut detrimentum terra valeat reducere. Et remore sequidem literarum tuarum & plurium praelatorum, nec non & aliorum multorum in regno tuo consilientium nobis innotuit, quod ad versus inimicos Christianitatis, qui pra magnitudine suae potentiae terram Hispania tunc temporis occupabant, in auxilium charissimi in Christo f. n. regis Castella illustris, cum armatorum multitudine festinaret.]

CAP. XIX.

Non valet juramentum praestitum in praedictum juris superioris.

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione. b Ca. 4. eod. tit. in 3. compilat. c In Cod. Barbar. egeras indif. retē, disif. retē cupiens, &c. Idem

Idem consilium & populo a Tudertino.

Veniens b ad sed. Apost. consules vestros super his, quæ ad nos de vobis sapius referuntur, & commone- re curavimus, & aliquantulum asperè convenire. Cum enim & appellationibus interpositis ad Apost. sed. tenamini humiliter & devotè deferre, cum & leges etiã seculares post sententiam beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos sententias appellatione suspensas executioni mandatis. Verùm iidem consules nobis exponere curaverunt, quòd cum aliqui vestrum vocantur ad officium consularis, firmant proprio sacramento, quòd super mutuis & plagiaris, secundum vestra civitatis consuetudinem iudicabunt, & intra 28. dies quæ iudicaverunt, exequentur. Vnde salvo huiusmodi juramento vos non posse super his appellationibus defendere dicebant. Quia verò non minus iudices secundum leges, quam consules vestri secundum consuetudinem vestra civitatis iudicare jurant: & ideo sicut iudices contra leges, sic & consules vestri contra consuetudinem possent e subditos aggravare, mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpositis, deferatis, cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi ius superioris exceptum. Cùm ergo postquam S. lator præ. ad sed. Apost. à sententia G. iudicis appellavit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, in possessionem rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis adversarium inducentes: volumus & mandamus, ut possessionem ipsam restituantis eidem: alioquin noveritis nos Episcopo Nucerno d. mandasse, ut vos ad illud eccles. cen. compellat.

CAP. XX.

Tarvisi usuras non repetere, potest juramentum non obstante ex nova causa repetere. b. d. secundum intellectum notabiliorum.

Idem Pisano Archiepiscopo.

Ad nostram e noveritis audientiam pervenisse, quòd cum I. & G. Petro usuras non modicas perfolvisent, juramento firmaverunt, quòd nec per se, nec per alium prædictas usuras repetent, vel apud ecclesiasticum iudicem, seu etiam secularem super his deponerent quæstionem. Cùmque creditor concederet testamentum, suis præcepit hæredibus, ut omnibus, qui probarent se dedisse usuras eidem, ipsas ei restituere procurarent. Vnde cum prædicti I. & G. usuras repetere non adtentent propter huiusmodi juramentum, & hæredes prædicti P. eis negligente satisfacere de usuris. Mandamus, quatenus sub pena excommunicationis publicè in ecclesia proponi facias vel proponas, ut qui super hoc noverint veritatem, procedant ad testimonium profertendum: & si per dicta testium vel alia documenta tibi constiterit de præmissis, hæredes illius, ut usuras, quas à prædictis pater eorum accepit, restituant universas, ecclesiastica censura compellat.

CAP. XXI.

Instrumentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, ut non obstat iuri, aliis tanquam temerarium non obligat contra iuris observationem.

Idem Neapolitano Archiepiscopo.

Ad nostram f noveritis audientiam pervenisse, quòd re quasi per extorsionem tale fuit præstitum juramentum, quòd in omni causa deberes ordinem iudicium observare. Verùm quoniam secundum traditiones canonicas manifesta adulatione non indigent g.

a. d. Tridentino. b. C. 1. eod. tit. in 3. comp. vide Guido Pap. hic. c. possunt. d. Recentino. e. Ca. 6. eod. tit. in 3. comp. Vide B. Thom. 2. 2. q. 72. art. 3. & Sotus lib. 6. de iust. & iur. q. 1. art. 4. f. C. 7. eod. tit. in 3. comp. g. Vide l. si verò. s. qu. pro rei. ff. qui sententia cog. & leg. 2. & bar. ff. de furtis.

nec in eis est ordo iudiciarius observandus, qui debet in aliis observari: nec tu quando sub præmissis tenore iurasti, habebas in mente, ut propterea venires contra canonicas sanctiones, alioquin non juramentum, sed perjurium potius extitisset, nec esset aliqua ratione servandum. Nos juramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quòd consonet canonicis institutis, fra. t. auctoritate præsentium intimamus, quòd in manifestis & notoriis ratione iuramenti præmissi non credimus te teneri servare subtilitatem ordinis iudiciarii, quam in his non servari per omnia ipsa juris ratio postulat & requirit, unde videbitur subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere, ut in præmissis non per omnia ordo iudiciarius observetur. Quanquam & secundum adprobatum intellectum rectè possit intelligi quòd iurasti, ut in omnibus causis ordinem iudiciarium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo iudiciarius observandus: Sic ergo faciens & juramenti tenorem servabis, & instituta canonica non omittes.

CAP. XXII.

Si unum juramentum uni debitum alteri præstatur, illicitum est: & eo non obstante, cui debetur, præstandum est.

Idem iudice Caroliano. a

Ea te b. credimus discretionem vigere, ut intelligas per te ipsum quòd opus non remittitur, sed augetur, cum cuiquam improvidè solvitur, quòd alii ex debito est præstandum. Sanè cum Archiepiscopus Turritanus à te nomine e nostro juramentum fidelitatis (sicut à nobis mandatum acceperat) exegisset, illud exhibere in ejus manibus distulisti, adferens, quòd Pisano Archiepiscopo salvo Apostolica sedis honore huiusmodi præstiteras juramentum. Cùm igitur nobis & ecclesie Romanæ fidelitatem facere tenearis, si prælitum juramentum ei, quòd à te nobis tanquam debitum est præstandum, contrarium reputes: illud illicitum iudicabis: & illicito non obstante, quòd licitè, imò ex debito petitur exhibebis: vel si prælitum præstando contrarium non existit, illud sine difficultate præstabis.

CAP. XXIII.

Qui iuravit stare mandato alicujus, non tenetur parere si præcepta illicita, ut quòd filium exheredat, vel uxorem abjuret.

Idem d. Alarino Episcopo.

Quintavallis e nostris auribus intimavit, quòd pro offensa, quam filia ipsius aliis mulieribus irrogarent, quòd earum mandato pareret, prælitum juramentum: quæ tale illi sub debito juramento dedere mandatum: quòd si quando f filii aut uxor illius aliquot factum vel verbum contumeliosum mulieribus illis objicerent, idem filias & filios exheredaret, & à se propriam removeret uxorem. Quocirca mandamus, quatenus cum licitum fuerit juramentum, sed mandatum illicitum, prædictis ut revocent mandatum illud injungas, alioquin eum ad mandati observationem illius denuncies non teneri.

CAP. XXIV.

Ex causa levi & temeraria conjuges etiam quo ad torum, & mutuum cohabitationem, se separare non possunt, etiam cum juramenti interpositione.

Idem Archiepisc. Tarracoen.

Tua nos duxit g fraternitas consulendos, quid tibi super hoc sit faciendum, quòd B. & A. uxor ejus ad invicem iuraverunt se nunquam mutuo petituros: idem verò nunc repetit illam instantè: ea contrario affirmate,

a. Al. Carsalutin. b. Ca. 8. eod. tit. in 3. comp. c. nomine ecclesie. d. Salatrino. e. C. 9. eod. tit. in 3. comp. Vid. Bald. in Authen. generaliter. C. de Episc. & cler. f. filia. g. Ca. 10. eod. tit. in 3. comp. Vide Sot. lib. 4. sentent. dist. 32. q. 1. art. 3.

quod prius se faceret a Saracenam, quam rediret ad eum: [1 & 7.] Nos igitur fraternitati tuae respondentes: mandamus, quatenus utrumque ad continentiam servandum moneas & inducas: quam si promittere voluerint & servare, utrumque dimittas sine alio commorari: alioquin si vir noluerit continere, tu illam ut revertatur ad ipsum, & tanquam uxor cum viro moretur, per excommunicationis sententiam adpel. re. compellas: cum & temerarium fuerit huiusmodi iuramentum, & adulterium utrinque sit commissum.

[1. Sed adulterum cui adhaesit postquam recessit ab eo libenter dimittet, & castitatem promitteret, & iuraret.]

CAP. XXV.

Si qui iuravit cum muliere contrahere, propter supervenientem fornicationem, vel deformitatem, eam repellere potest: propter precedentem non. b. d.

Idem b. Gemem. Archiepiscopo.

Quemadmodum e si vir mulieri iurasset quando contraxit cum illa, quod eam semper pro legitima uxore teneret, pro fornicatione, quam mulier antea commisisset, non posset eam dimittere: sed pro fornicatione, quam postea perpetraret, eam dimittere posset, non obstante huiusmodi d. iuramento, quoniam in eo talis erat subintelligenda conditio, si videlicet illa in legem conjugii non peccaret. Ita si quis iuraverit se ducturum aliquam in uxorem, non potest ei fornicationem opponere praecedentem, sed subsequentem, ut illam non ducat in conjugem: quia in illo iuramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit.

Alioquin si post huiusmodi iuramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem: quod est profusum absurdum. Nam si post contractum conjugium vir propter fornicationem, licite potest uxorem a sua cohabitatione dimittere: longe fortius ante conjugium celebratum propter eandem causam sponsus licite potest in suam cohabitationem non admittere sponsam: quia turpius ejicitur, quam non admittitur hospes e. Non obstante in alterutro casu vinculo iuramenti, quod quidem propter subintelligendam conditionem est tale, ut is qui iuravit, ad utrumque sine transgressione se possit habere. Quod si post huiusmodi iuramentum mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret: nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? profecto ductam non posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir iuravit non accusare uxorem, temerarium est iuramentum: sed si specialiter de adulterio hoc iuravit, depunari poterit, sed accusare non debet.

Illud autem iuramentum est proculdubio temerarium, si vir iuret uxori, quod eam super nullo crimine accusabit: quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel ut illum traheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter debet illam impetere apud iudicem suum, ut eam nisi penitus respiceret, omnino dimitteret, secundum canonicas sanctiones. Quod si expresse iurasset, quod eam super adulterio non impeteret, esset servandum huiusmodi iuramentum.

Cum scriptura f. testetur quod patronus est turpitudinis, qui celat crimen uxoris: & secundum regulam evangelii g, si primo & secundo correcte respicere nollet, dicendum esset ecclesiae, ut tanquam ethnica & pu-

a Vide Covarr. lib. 4. Var. res. c. 9. b In antiq. Ianuens. c Ca. 11. cod. tit. in 3. compil. Vid. Mag. & Dist. d. sacrament. e Vide l. pen. De cond. ob. tur. caus. in D. & l. si plagii, per Bart. De verb. obligat. f Levit. 18. g Matth. 18.

blicana deinde vitaretur: ne per hoc libera praeberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. Sed nunquid vir non potest dimittere uxori peccati non solum septies, sed etiam usque septuagies septies secundum evangelicam veritatem a? Tutius ergo in hoc casu videretur, ut propter iurisjurandi religionem vir accusare desistat uxorem ad divortium celebrandum: quamquam denunciare eam possit ad poenitentiam peragendam.

CAP. XXVI.

Licite ex causa necessaria etiam per religiosis iuratur.

Idem Abbati & capitulo Castellonni.

Et si Christus b. praeeperit secundum evangelicam veritatem. Si sermo vester, est est, non non: ut affirmatio vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excrecente malitia, simplici adferti vel negationi vix creditur, idcirco praedicti adunxit, quod amplius est, a malo est: a malo quidem non tam culpa, quam poena: nec exhibentium, sed exigentium iuramentum, nam incredulitatis huiusmodi magis est poena, quam culpa, unde non dixit, malum: sed dixit, a malo. Licet enim iuramentum prohibuisse Dominus videatur, nusquam tamen per creaturam, sed per creaturam iurare prohibuit: nec per huiusmodi iuramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Quare cum in evangelio e. praemississet: Dico vobis, nolite iurare omnino: statim subiunxit: neque per coelum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum pedum ipsius est: neque per Hierosolimam, quia civitas est regis magni: neque per caput tuum, quia non potes unum capillum facere album aut nigrum. Et quamvis non sit per creaturam iurandum: si tamen iuratur per creaturam, servandum est quidem, dummodo sit licitum quod iuratur: quia teste veritate, qui iurat in coelo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. Iacobus d. quoque non simpliciter prohibet iuramentum: sed voluntatem iurandi, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite iurare, quoniam e. ad iuramentum non debet quatenus spontanea voluntas inducere, sed necessitas trahere importuna: & tunc potest sine culpa iurare, dummodo illos tres f. comites habeat iuramentum, de quibus Propheta ait g: Et iurabunt, vivit Dominus in veritate & iudicio & iustitia. Quod autem Iacobus h. subdit: Neque per coelum, neque per terram, neque per quodcumque aliud iuramentum: iurare vetat per quodlibet creaturam, quodcumque sit illud: alioquin, non dixisset Apostolus i: Homines per majorem suum iuramentum, & omnis controversiae eorum ad confirmationem finis est iuramentum: in quo patenter ostendit, per quem sit iurandum, cum ait: homines per majorem suum iurant, id est, per Deum, & cur sit iurandum, ut videlicet omnis controversiae finis sit iuramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apoc. k. Ioan. stantem super mare & super terram, levavit manum suam ad coelum, & iuravit per viventem in saecula saeculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in Evangelio, quam est est, non non: cum sapissime dixerit: Amen dico vobis: quod ipse, secundum Lucam exponens, cum praemississet j, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua: consequenter adunxit. In veritate dico vobis, quia multa vidua erant in diebus Helix in Israel. Apostolus quoque iurabat cum diceret m: Testis est

a Matt. 18. Luc. 17. b Ca. 13. cod. tit. in 3. compil. Vid. B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 2. & Sol. l. 8. de iust. & iur. q. 1. art. 2. Mat. 5. c An. testu. iurans per S. Iacobum, vel alium deponat in l. testium. C. de testi. Ibid. d. Iac. 5. e quoniam ad iurandum, &c. f B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 3. g Hier. 4. h Iacob. 5. i Heb. 6. k Apoc. c. 10. l Luc. 4. m Rom. 1.

mihideus: & iterum. a Quotidie motior per gloriam vestram fratres: quæ Græca exemplaria manifestissimam jurationem esse ostendunt. Sicut enim per se malum esset jurare, profectio Dominus non jurasset, cum tamen in Veteri Testamento legatur b. Quia juravit Dominus, & non poenitebit eum. & rursum c: Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum: imò & præcepit in Veteri Testamento d: Redde Deo e juramenta tua. Quædam enim prohibentur, quia per se mala sunt, ut furtum, adulterium, & hujusmodi: quæ non sunt aliquatenus faciendæ. Quædam verò prohibentur ex causa, non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter & multum, ex his mala sequuntur: ut vinum per se malum non est, & tamen prohibet Apostolus dicens f: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: quoniam ex frequenti & immoderata potatione vini, luxuria generatur. Sic & juramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti & incauta juratione perjurium sepe contingit: sicut in Ecclesiastico legitur g: Vit multum jurans replebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plaga. Quædammodum ergo Paulus indulget propter necessitatem discipulo suo Timotheo h, utatur modico vino propter stomachum, & frequentes infirmitates: sic profectio cum necessitas existat pro vera, licita, & honesta potest securè jurari, quia cessante causa, cessat effectus i. Licet ergo debeatis esse viri perfecti, ut quantum potestis juramenti vinculum evitatis, volentes tamen indemnitati vestri monasterii providere, ne propter defectum testium, sui juris sustineat infirmitatem: præsentibus vobis pagina indulgemus, quatenus vos & monasterii vestri conversi possitis in causis eisdem (deficientibus aliis testibus) pro ipso perhibere testimonium veritati.

CAP. XXVII.

Juramentum contra utilitatem ecclesiasticam præstitum, non tenet.

Idem Episcopo Amlicen.

Sicut & nostris est auribus intimatum, ecclesia Tuderina vacante, ipsius canonici, & Episcopus cum eis, dum esset in minoribus ordinibus constitutus, juramenta quædam in damnum Episcopalis juris fecerunt priusquam de Pontificis electione tractatus aliquis haberetur: [1 & infra.] Pro juratione incauta imponi fecimus Episcopo poenitentiam congruentem: [2 & infra.] Quia t non juramenta, sed perjuria potius sunt dicenda, quæ contra utilitatem ecclesiasticam attentantur: mandamus, quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præmissis diligentius veritatem: & si ea inventis esse vera, quod in damnum Episcopalis juris repetitis taliter attentatum, in statum debitum, appellatione remota, reducas.

[1 Quæ utrum servari debeant, cum ex eis contingeret præsertim reatus Episcopales minorari, vir providus & discretus olim nos duxit idem Episcopus consulendos. Nos igitur saluti ejus paternam volentes sollicitudine providere.]

[2 Et nihilominus attendentes quod juramentum non ut esset iniquitatum vinculum fuerit institutum, &c.]

CAP. XXVIII.

Juramentum præstitum super actu à lege infirmato principaliter favore jurantis, licet secundario in favorem publicum, necessario est observandum, si non vis, nec dolo sit præstitum, & in alterius præjudicium principaliter non redundat, h. d. multum singulariter considerata mediocritate capituli.

a 1. Corinth. 15. b Psal. 109. c Psal. 131. d Levitic. 19. Math. 5. e Dominus. f Ephef. 5. g Eccles. 23. h 1. Timoth. 5. i Vid. l. generaliter. C. de Episc. & cler. & l. si pater. C. de hered. instit. k Cap. 3. tit. de constit. in 3. compil. Vid. Guid. Pap. l. al. quæ verò.

Idem Beluacensi Episcopo.

Cum contingat a interdum, quod constante matrimonio mulieres alienationibus super rebus dotalibus & donationibus propter nuptias consentiant, ne ulterius contraveniant proprio sacramento firmando, ac soluto processu temporis matrimonio contravenire nitantur: utrum hoc eis liceat, à nobis tua fra. requisivit. Nos autem f. t. r. quod etiam mulierum consensus in talibus non videatur obligatori secundum legitimas sanctiones, ne tali tamen prætextu viam contingat perjurii aperire: mulieres ipsæ servare debent hujusmodi juramenta, sine vi & dolo sponte præstita, cum in alterius præjudicium non redundent, nec observata vergant in dispendium salutis æternæ.

CAP. XXIX.

Movens bellum injustum compellitur restituere, quæ per violentiam occupavit, & eos absolvere, à quibus indebite juramenta extorsit. hoc dicit, usq. ad vers. Juramentum.

Idem.

Sicut: & infra, Si consulerit b, quod prædictus H. injuste bellum moverit contra I. ipsum H. studeatis inducere ut universa per hujusmodi violentiam occupata restituta conquirenti, eum à præstito sibi juramento prorsus absolventes. Quod si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc (si præmissa veritate nituntur) cogatis per sententiam excommunicationis, terram ejus interdicti sententiæ supponentes.

Non astringitur quis juramento ad implendum quod juravit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præstitum est juramentum. hoc dicit.

Juramentum autem quod I. se asserit præstitisse, si de assensu factum est utriusque, eum non ligat, qui præstitit, dum ille cui præstitum fuerit, servare negligit, quod promissit.

CAP. XXX.

Clerici non habentes temporalia à laicis, non tenentur eis præstare juramenta fidelitatis.

Idem in concilio generali c.

Nimis de jure divino d quidam laici usurpare nituntur, cum viros ecclesiasticos nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia secundum Apostolum e, servus suo Domino stat aut cadit, sacri auctoritate concilii prohibemus, ne tales clerici personis secularibus præstare cogantur hujusmodi juramenta f.

CAP. XXXI.

Qui jurat non esse contra aliquem, potest in causis propriis & ecclesiæ suæ esse contra eum, h. d. secundum intellectum glossæ.

Honorius III. A. & C. Canon. Antiochen.

Petitio g vestra nobis exhibita continebat, quod ecclesia Antiochena vacante, Princeps Antiochen. timens conspirationes aliquas fieri contra eum, à vobis juramentum extorsit, quod contra ipsum non essetis de cætero: [1 & infra.] Interpretatione b congrua declaramus, vos juramento hujusmodi non teneri, quin pro juribus & honoribus ipsius ecclesiæ ac etiam specialibus e vestris legitime defendendis contra ipsum Principem stare liberè valeatis, coercendo vos à machinatione duntaxat, per quam idem Princeps deberet lationem personæ vel sui amissionem incutere Principatus.

[1 Cum autem dictus Princeps adeo adversus ipsam ecclesiam

a Cap. 1. eod. tit. in 4. compilatione. b Cap. 2. eod. tit. in 4. compilatione. c Lateranen. sub Innocent. 111. d Cap. 8. eod. tit. in 4. compil. e 1. Corinth. 5. f Juramenta. g Nota quæ conditiones intelligantur in juramento, de quibus Aret. in 8. aque. Instit. de except. las. in l. si convenierit. ff. de jurisd. h In uno. Hoc autem interpretatione congrua. i Specialibus legitur in omnibus scriptis, licet in aliquot vulgatis mendose legatur specialibus.

frequentes habeat questiones, nec vos ipsi deesse ecclesia sine ipsis detrimento potestis, nec eidem auditis aesse, ne videamini contra dictum facere juramentum. Quare nobis humiliter supplicastis ut vobis super his paternam providere sollicitudine dignemur. Nos igitur utilitati ecclesie ejusdem, salutis ac fama vestra, et honori dicti principu pariter providentes.]

CAP. XXXII.

Cum agitur de usuris, potest iudex in qualibet parte litis ex officio suo deficientibus probationibus exigere a partibus juramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet causa, in qua immixtus peccatum, secundum Pavonitanum.

Idem Archidiaconus et magistro G. canonico Tullen.

Exliteris a vestris accepimus, quod super causa usurarum vobis pro G. contra E. ab Apostolica sede commissa, non potuit per testes ipsius G. per te productos de fortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset: unde expedire videtis, quod exigatur de dicenda veritate a partibus juramentum, cum ex fama quasi notorium habeatur, praefatum E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata, fortem & amplius percepisse. Ne igitur ex huiusmodi juramenti defectu iustitia (occulra veritate) succumbat: mandamus, quatenus partes ad praefatum huiusmodi juramentum per cens. eccles. appel. remota cogatis.

CAP. XXXIII.

Si postus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, et ipsemet revocare debet non obstante juramento de non revocando, maxime si prius jurat non alienare. h. d. secundum verum intellectum Pavonitanum.

Idem Collesse. b. Archiepiscopo et ejus suffraganeis.

Intellecto jam dudum, quod charissimus in Christo filius noster Hungariae Rex illustris, alienationes quasdam fecerit in praedictum regni sui, & contra Regis honorem. Nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes praedictas, non obstante juramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare. Quia cum teneatur, & in sua coronatione juraverit, jura regni sui & honorem coronae alligata servare, illicitum profecto fuit, si praestitit de non revocandis alienationibus huiusmodi juramentum: & propterea penitus non servandum.

CAP. XXXIV.

Si mulier juravit aliquem esse maritum, & succubavit, quia aliter non probavit, non datur nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

Gregorius IX. Episcopo Cermano.

Mulier, quae in jure praestito juramento adseruit virum talem in ipsam per verba de praestito matrimonialiter consensisse, probationes alias non habenti, viro ab ejus impetitione per sententiam absoluto, nec debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne actor perjurii videaris: nec hoc ei dicimus prohibendum: ne forte si falsum juraverit, matrimonium contingat legitimum impediri: sed lux conscientiae est potius relinquenda.

CAP. XXXV.

Qui juravit servare statuta edita, & postea per illud juramentum aliter non jurando promissit servare eadem seu postea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita, hoc dicit, secundum verum intellectum.

a Vid. Guid. Pap. hic. & Beat. Thom. 2. 2. quaestio. 78. art. 3. b Colon. alt. Colocen. in omnibus. c Vid. leg. prohibere §. quod plane. per Bartol. ff. quod vi aut clam. d Juramentum non debet deferri ei, quem credimus incursum perjurium. l. a. C. de iud. vidui. toll.

Idem.

Clericus, qui juravit se statuta in ecclesia sua edita servaturum, promittens per idem juramentum observare, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare. Licet transgredi non debuerat, quod promissit, non tenetur ad illius observantiam ex debito praestiti juramenti.

CAP. XXXVI.

Juramentum litis decisorium a iudice delatum sine iusta causa recusari non potest: delatum vero a parte, licet recusatur & referatur: in actione tamen famosa non licet res referri. hoc dicit, si quis ad §. sane.

Idem H. iudici.

Juramentum a te parti delatum, nisi iusta de causa non potuit recusari. Quamvis, quod in iudicio a parte parti deferretur, recusari possit licite, ac referri. Nec liceat convento famosa actione referre huiusmodi juramentum.

Actore nihil probante, reus est absq. omni onere absolutus: si vero praesumptio est pro eo, deferretur res juramentum, vel ipsi actore considerati personarum, & causa circumstantiis, h. d.

Sane si actor b omnino in probatione defecerit, reus debet (& si nihil praestiterit) obtinere. Praesumptio vero faciente pro illo, reo deferri potest, ad ostendendam suam innocentiam, juramentum, nisi iudex inspectis personarum & causa circumstantiis illud actori videtur deferendum.

DE EXCEPTIONIBVS.

TITVLVS XXV.

CAP. I.

Si testis de crimine contra eum exceptio convincitur, vel alia convictus apparet, repellitur a testimonio, sed de crimine non punitur, si non tangit negotium principale.

Celestinus III.

Denique e, quod in dicta & personas testium: [1 & infra.] Si crimina testibus obijciuntur, de quibus non fuerant haecenus accusati, sed tantum per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda est, antequam causa per sententiam terminetur: cum (sicut canonica influita declarat) testes absque ulla infamia vel suspicione vel manifestamacula in ferendo testimonio requirantur. Quod si sola crimina, de quibus alio tempore convicti vel confessi fuerunt testes, obijciuntur, a testimonio repelluntur: quia sicut Stephanus Papa d. & alii Pontifices & multi Romanj testantur, non est credendum contra alios eorum confessioni, nisi prius se probaverint innocentes. Ceterum si de criminibus ad solam exceptionem obiectis testes convicti fuerint sive confessi, poena ordinaria multari non debent, cum accusatio in ipsos, secundum juris ordinem non procedat. Sufficit ergo si perhibendo testimonio repellantur, praesertim ubi crimen quod eis obijciatur, causam, de qua agitur, contingere non videtur.

[1 Quibus ante juramentum vel depositionem nihil obijctum fuit, post attestaciones publicatas possit opponi, hoc in Romana ecclesia de longa consuetudine obtinuisse cognoscitur, ut ante juramentum vel depositionem & post, in dicta & etiam postea testimonio legitima exceptio possit opponi, &.]

CAP. II.

Reo exceptio de excommunicacione contra actorem, non obstant replicatio communi.

a Vid. Guid. Pa. hic. b Vid. Bar. in l. d. de excepti. spec. tit. de prob. Salic. & alii in l. qui accusare. c. de edendo. c. l. i. eod. tit. in 2. compil. d. Episc. 2. Refert. Burch. lib. 1. Dec. c. 164. e. scilicet Felix, Calixtus & Damasus, quorum refert Burch. de hac re dicta l. i. Dec. c. 169. 171. & 172.

